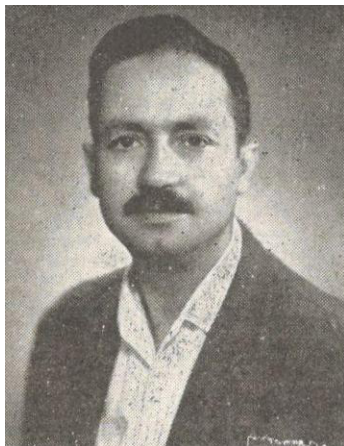

محمد علی دوزدوزانی «تبریزی فقی»

رضا همراه

چاغداش آذربایجان ادبیاتی نین قدر ، لکن حق اوده نیلمه میش یوزلر شاعیریندن بیرسی ده حاج محمود اوغلو رحمتلی محمد علی دوزدوزانی «تبریزی فقی» اولموشدور . بو شاعیر ۱۳۰۱ ده تبریزده یوخسول بیر عائله ده دنیا یه گلیب ، عومور - گونونون بیر چوخونو ائله بو رویالار شهرینده گنجتمیشدیر. او کیچیک چاغلاریندا مکتبه گئدیپ ، ائله همین شهرده درس اوخویوب ، بیلک الده ائده بیلیمیشدیر . هله ۱۹ یاشین قورتارا - قورتارمایا روس لار وطنی اشغال ائدیرلر . بو باسغینین نه قدر چیرکین ایش لری اولورسادا گاهدان گوزل بیر حرکت لری ده اولموشدور . اورنک اولاراق آنادیلیمیزده وطن یولوندا گونده لیین نشر اولونماسی او دورلر چوخ دیرلی بیر حرکت اولموشدور . گنج محمد علی ده اونلار شاعیر کیمی یازدیغی شعرلرینه بو دونه بیر تربیون تاپمیشدیر . بیر نچه ایل گنجندن سونرا یاواش - یاواش شاعیرلر مجلسی آچیلیر . بودونه دوزدوزانی آدلی - سانلی شاعیرلرین اوخویوب دندیک لری شعرلریندن ده اولدوقجا فیدالانیر . اوزل لیک له او مولانا یتیم تانینان ، رحمتلی حسین خیابانی ایله علی فطرت و حاج حسین صحاف دان شعرین اینجه لیک لرین ده اویره نیر . اوندان میللی ایستک یوخاری اولورسادا ، لیریک شعرلردن ده ال چکمه یب ، گوزل - گوزل غزل لر قوشور البته شاعیریمیزین یانیقلی - یانیقلی مرثیه لریده اولموشدور. بونلار

قالسين بير طرفده ، او اوز اوستادلارينين دا حورمتين اوده مك دن هئچ ده غافيل اولمور . مثلاً ميللى حوكومتين ان آدليم شاعيري

رحمتلى بير مهدي اعتمادين اونون بوينوندا اولان اوستادليق حاققين بير شعري ايله بئلنچي اوده بير:

اي منيم حورمتلى اوستاديم عزيزيم اعتماد

كان علم و معرفت اي سيد عالي نژاد

يوخ فنون شعرده هرگز سنين تك اوستاد

جمله شاعيرلر ائدر سندن بو گون كسب سواد

گوزدو شاعيرلر تماماً سن او گوزلر نورو سان

محترم شاعيرلرين ايستكلي بير منظورو سان

زينت لوح جهان دير نغز اشعارين سنين

حلق آرا مطلوب دور گفتار و كردارين سنين

اولموشام بالقيز نه من بو گون خريدارين سنين

گرم دير يوسف كيمي پيوسته بازارين سنين

اهل علم و معرفت يكسر سني آلقيشلاير

مدحينه جمله كمال اهلي بوگون سوز باشلاير

وئردين اشعارين لا چوخ پند و نصيحت ميللته

دعوت ائتدين اونلاري همواره سن حرّيته

سوزلرين اولدو موثر گلدی ملت نهضته

ائيله يب لر كام دل حاصل چاتيپ لار عزته

آذرستان ائل لري دلشاد اولوب مسرور اولوب

ارتجاع گورچك بو اوضاعی حسددن كور اولوب

مرتجع لر وئرديلر بي حد سنه رنج و فشار

بو ایشیق گون اولدو دیده نده سنین بیر شام تار

ایسته ییب لر روزگاریندن گتیرسین لر دمار

ظلم الی ایله سالدیلار بنده سنی بیر روزگار

سن نه قدری حق دانیشدین ارتجاع تردید ائدیپ

آذرستاندان سنی ایل لر بویو تبعید ائدیپ

اوز دیارین ترک ائدیپ ناچار گئتدین غربته

صبر ائدیپ هر مشکله هر نوع رنج و زحمته

ارتجاعه ایمه دین باش ، وئرمه دین تن ذلته

مرحبا سنده اولان اول غیرته اول همته

در حقیقت سنده وار ناموس ، غیرت کانی سان

همتین عالی دیر الحق سن شرافت کانی سان

حمد لله گنتمه دی اول چکدیین زحمت هدر

اولدو خرم نخل آزادی وئریب شیرین ثمر

قالمادی بو اولکه ده غمدن ، مصیب دن اثر

آذرستان اولکه سی اولدو گولوستان سربه سر

بو چمن ، بو شن گولوستان رنگی خوش گول لر آچیپ

ارتجاع محو اولدو خائن گیزله نیب ظالیم قاجیب.

آی لار کئچدیکده وطنین گویون قارابولودلار آلیر ! گنج شاعیریمیزین ده بیر چوخلاری کیمی ایستی آشینا سویوق سو قاتیلیب ،

آوارا - سفیل اولور . تاسف له بو آرزی گوز شاعیرین حیاتیندان بیر او قدر معلومات یوخدور . اما بو قدر بیلیریک کی ، او میلی

حکومت آدامی اولدوغونا رغماً حکومت داغیلدیقدان سونرا بیر نئچه آی دالدا - بوجاقدان گیره له نیر . سونرالار یئر - یئرینه

اولوب ، سو - سوووونا اولاندان سونرا باشلاییر مرثیه ادبیاتینا دایر شعر یازماغا . آنجاق بو دونه اونون سسی تهراندان گلیر !

مراقلی دیر کی او شاه رژیمین عیبه جر آدم لارینین قورخوسوندان ائله شهرتین ده دگیشیر ! بو دونه فتی تانینیر . فتی ۲۵
یاشیندا یول اداره سینه استخدام اولور. بیر چوخ شهرلره گئدیر . یزد ، اصفهان ، بندرعباس ، شیراز ، کرمان .

فرصت لری باجاردیغی قدر الدن وئرمه یب ، قوشدوغو شعرلرین بیر سیراسین « تحفه سرمدی » عنوانی ایله ۱۳۴۷ ینجی ایلهده چاپا
بوراخا بیلیر . نهایت او آلیزلایر . اوز قانی ایستی دوستو رحمتلی اوستادجواد کناره چی « تبریزی آذر » - ین یاردیمی ایله طبابت
اوچون ۱۳۵۶ ینجی ایل لندنه گئدیر اما داوا – درمان کارسالمایب، آرزی گوز شاعیریمیز ۱۳۶۵ینجی ایل چوخ سئودی جواد آذرین
قوجاغینا دونیاسین دگیشیب ، چوخ سئودی وطنیندن یوزلر کیلومتر اوزاقلاردا ، تورپاغا اوز قویور . بیرینجی درجه لی شاعیر رحمتلی
اوستاد جواد آذر دوستونون اولومونده گوزلریندن قان یاش آخیداراق فارسجا بئله بیر مرثیه ده سویله میشدیر :

خواب بس ! همسفران بار سفر بر بندید

بدر آئید و بر این غمکده در بر بندید

پیشرو بار سفر بست گرانجانی چیست ؟

سر بر آرید و سبک بار سفر بر بندید

سور سرمایه هستی همه در نیستی است

سود خواهید اگر راه ضرر بر بندید

پای فرسوده از این دست در این دشت چه سود ؟

به کزین کوخ محن راه نظر بر بندید

... خفت در بستر آغوش منش دیده جان

دیده جان مرا راه سهر بر بندید

ناگزیرانه صبورید در این سوگ ولی

این نه صبری است کزو طرف ظفر بر بندید

به معانی نشود راست مرا صورت حال

هر چه بر خیره معانی به صور بر بندید .

من چوخ آرایب - آراشدیراندان سونرا شاعیریمیزین تورکجه شعرلریندن بونلاری الدهه ائده بیلدیم. اومورام ، ادبیاتیمیزین
هوسکارلاری بیزیم بو کیچیک یازی میزین تکمیل اولماسیندا بیلگی لرین ارائه وئرمکدن اسیرگه مه سین لر . ایندی یازی میزدا ایلک
اونجه شاعیرین غزل لرین ، سونرا میلی ژانرلارداکی شعرلری تقدیم اولونور .

غزل

منظر اولدو تا منه ای ماه منظر گوزلرین

جانیمی الدن آلیب ایمانی گوزلر گوزلرین

اختیاریم لا سنه من وئرمه دیم اوز کونلومو

شیرتک ائتدی شکار آهویه بنزر گوزلرین

من نه یالنیز وئرمیشم دل گوزلرین یغماسینا

اهل دلدن دل آلیر هر لحظه دلبر گوزلرین

بو یقینیم دیر دوشر خلقین گوزوندن چاره سیز

عاشق بی چاره نی گوزدن سالا گر گوزلرین

بیلیرم آیا نه تقصیر ائتمیشم جلد تک!

قتلیمه آماده اولموش الدهه خنجر گوزلرین

حسنون هر چند یوخدور احتیاجی زیوه ره

لیک وئرمیش حسنونه بیر باشقا زیور گوزلرین

قویما نرگس بوندان آرتیق حسنونه مغرور اول

گولشنه چیخ نرگس شهلایه گوستر گوزلرین

آتدیلار ایمانی ، دینی چیخدیلار پولدان تامام

بی نوا عاشیق لره تا اولدو رهبر گوزلرین

ای مسلمان لار دئیین اوندا منیم چاره ام نه دیر ؟

شیخ صنعان تک منی گر ائتسه کافر گوزلرین

سالما گوزلدن عاشقین ای گوزلرین قوربانی من

«دوزدوزانی» سانکی بیر دونیاجا ایستر گوزلرین.

۲

گولوم گولزار عالمده سنین تک گول اولار ، اولماز

اوزون انصاف ائله من تک سنه بولبول اولار اولماز

سنین هر چند بو شهر ایچره چوخدور عاشقین لاکین

اینانمام بیر نفر اولسون سنه مقبل اولار ، اولماز

منیم تک عاشق شوریده سر مومکوندو چوخ اولسون

ولی سن تک گوزلر ایچره بیر خوش گول اولار اولماز

اگر چه عاشق معشوقه چوخ واردیر بو عالمده

منیم تک اهل حال ، سن تک بیر اهل دل اولار اولماز

اگر چه کئچمیشم جانان یولوندا جان شیریندن

منیم کام دلیم جانانندن حاصل اولار اولماز

نگاره « دوزدوزانی » بو قدر عجز ائيله مه بس دور

دئمه هرگز سنه او نازنین مایل اولار اولماز.

۳

هر عاشقین وفالی گول اوزلو نگاری وار

خوش حالینه بو دهرده خوش روزگاری وار.

یوخ احتیاجی سیر گلستان و گلشنه.

گر سرو بویلو دلبر لاله عزاری وار.

دنیاده غم یئمز، اوزو گول تک گولر مدام،

هر کیمسه نین شریک غمی، غمکساری وار.

عشاقی ناصح ائتمه ملامت عبث یئره،

عاشقلرین بو دهرده طرفه شعاری وار.

ایستر رقیب مندن آیرسین او دلبری،

بی شرم، بی حیادی، نه ناموسی، عاری وار.

نه تک منی کمند سر زولفه بند ائدیپ،

او اووچونون منیم کیمی چوخلو شکاری وار.

گر « دوزدوزانی » اولسه، یئمز غم، قویوب اثر،

مینلرجه شعری دوستلارا یادکاری وار.

ع

ای گوزل بیر باخیش ائيله منی مفتون ائيله دین،

توکه دیب صبریمی اندوهمی افزون ائيله دین.

ای گوزیم نوری بو معشوقه لیگین رسمی دئیل،

اینجیدیپ عاشقی، بیگانه نی ممنون ائيله دین.

من ناچیزی جفا ائيله قاپیندان قوودون،

تازه دن بو دل محزونیمی محزون ائيله دین

ایسته دین غنچه کیمی باغریمی قان ائيله سن

ایچیپ اغیارایله مئی رویونو گلگون ائيله دین

قویدون از بس کی منیم چینیمه غملر یوکونو

بو الف قدیمی آخیرده ایب نون ائيله دین

بوسه لطف ائيله دین آلدین عوضنده دل و دین

چوخ بو سوداده نگارا منی مغبون ائيله دین.

۵

منه بیر بیله ائتمه ای صنم جور و جفا بسدور

ایاقدان دوشموشم، باشندان بو فکرین آت داها بسدور

منی اولدورمیه قصدین اگر وار قورخما قانیمدن

گل اولدور بیر دانه بوسه منیم چون خونبها بسدور

داغیت باشندان اغیاری اولارسان عاقبت رسوا

منیمله بو گوزل عالمده اولسان آشنا بسدور

بو دور قصدین وفاسیز دوستلارین منده قیلام ترکیین

منه هم درد اولسا بیر نفر اهل وفا بسدور

پریشان خاطریم اولموش گونو - گوندن پریشانلیق

پریشان ائتمه سن ده زولف جانانی صبا بسدور

بو دور قورخوم سنه آفت یئتیشسین بد نظرلردن

بو قدر وئرمه زینت حسنیله ای مه لقا بسدور

یالاندان یاریمه گونده گندر، مندن دئییه ر مین عیب

رقیبه یوخ دئییه ن ال چک بو ائیشدن بی حیا بسدور.

هر بیر کونولو بند ائله یب بیر تئله زولفون

خلق ایچره دوشوبدور اودو دیلدن دیله زولفون

غارت ائله یب عقل و دل و دینیمی یکسر

ایلر یئنه بوندان بئله مندن گله زولفون

آهسته اجازه وئر اوپوم عارض آلین

ای شوخ پری چهره مبدا بیله زولفون

زولفون گنده لی الدن ایشیم موشگوله دوشدو

یارب نولا گر بیرده دوشه یدی اله زولفون

صبریم توکه نیب یوخ داهی هجرانینه تاییم

قویموبدو قالا منده گوزل حوصله زولفون

جانانیمین عشقی منی دیوانه اندیب دور

سال بوینوما زنجیر صفت سلسله زولفون

تا اولدو او گول عارضه سونبول کیمی حائل

آسان ایشیمی سالدی منیم موشگوله زولفون

بیپوده یئره من گول ایله سونبولو سئومه م

بنزر گوله ای شوخ اوزون سونبوله زولفون.

سئو گيليم غچه کيمي باغريمي قان ائيله ميسن

عومرومو فصل باهاريندا خزان ائيله ميسن

نازينيم گئيپ اغيارلره يار اولالي

من بيچاره ني رسواي جهان ائيله ميسن

من سنين سريني بير عمر نهان ساخلاميشام

سن منيم سريمي دونيايه عيان ائيله ميسن

چوخ جوانلاري قوجاليپ غم هجران ايله سن

چوخ قوجالاري وصال ايله جوان ائيله ميسن

حسرتي چکمه يم او قامتينين بس نه ائديم

ايميسن قديمي اي شوخ کمان ائيله ميسن

او قدر ساخلاميسان محبس هجرانيندا

عاشق زاريني بي تاب و توان ائيله ميسن

تا مني ترک ائديب اي شوخ گئديب سن سفره

گنجه - گوندوز ايشيمي آه و فغان ائيله ميسن

وعده وصل وئريب عهده وفا ائتمه ميسن

مني مدتدي نگاريم نگران ائيله ميسن

اهل اسلام توتارلار اوروجو ايلده بير آي

اون ايکي آي منه سن چون رمضان ائيله ميسن.

آنا محبتي

ای آنا توپراغیم ، اولدلار وطنی!

اوز جانیمدان آرتیق سئوه رم سنی

سنی سئومک منه دین دیر، ایمان دیر

بویوک افتخار دیر ، شوکت دیر، شان دیر

ای آنا توپراغیم آذربایجانیم

قلییمده قانیم سان ، جسمیمده جانیم!

زحمتیمی چکدین ایلر بویونجا

بیر گنجه یاتمادین آنا ! دیونجا

منی بسله یب ائتمیسن جوان

غیرتلی بیر جوان ، ایگید قهرمان

آنا ! امه یینی ایتیرمه رم من

دوستونا ، دوست اوللام ، خصمینه دشمن

ای آنا حاضیرم مرد - مردانا

من گئدم اوغروندا بویانام قانا.

میللی حوکومت

یاشا دونیا بویو ای ملی حکومت یارادان

ارتجاع ظلمنی قالدیردی بو نهضت آرادان

قهرمان ملتیمیز صدق ایله وئردی ال اله

ظالیمه قارشی دوروب باشلادی جنگ و جدله

ظالمی محو ائله دی شانلی فدائیلریمیز

قهرمان فخرلی وجدانلی فدائی لریمیز

اولدو بیر روضه رضوان بو مقدس وطنیم

تازه دن گول یئتیریب گولدو بو سولموش چمنیم

عدل الی ائيله دی بو اولکه نی یکسر آباد

خلقیمیز قید غم و غصه دن اولدو آزاد

قالدیرار باش گویه بوندان سورا شانلی ائلیمیز

گون به گون رایج اولار دهریده شیرین دیلیمیز

مرتجع قامتی سورماز کاسیبین مثل زلی

ریشه سین قازدی بو گولشندن اونون قدرت الی

حقینی غصب ائده بیلمز بیرسی رنجبرین

بیرده یاتماز گنجه آج عائله سی کارگرین

اولدو بوندان سونرا اوز حقینه هرکس مالک

اوزگه نین مولکونو اوزگه قویا بیلمز ذالک.

۱۲ شهریور

چوخ مقدس محترم دیر چوخ معظم دیر بوگون

اهل آذربایجانہ عید اعظم دور بوگون

فرقه میز ائتدی بوگون عالی مرامین آشکار

آذرستان خلقینه وئردی سعادت مژده سین

وئردی اعلامیه سین خلقین ایچینده انتشار

اتفاقه دعوت ائتدی ملتین هر فرقه سین

دوغرودان به به نه خوش ساعت نه خوش دم دیر بوگون

اهل آذربایجانہ عید اعظم دور بوگون

ائتدی آذربایجان خلقی بوگونه اتفاق

یولداش اولدو بیر بیر ایله چونکو کندلی ، کارگر

بیرلیکه اولدو مبدل خلق آراسیندا نفاق

ملتین خائین لری هر یئرده اولدو دربه در

مرتجع عنصرلره معناده ماتم دیر بوگون

اهل آذربایجانہ عید اعظم دور بوگون

ظلم زنجیرین بوگونه قیردی حزب دمکرات

قید استبداد دان بو خلقی آزاد ائيله دی

سعی ائدیپ خلقه یاراندی تازه دن بیر خوش حیات

ظالمی نا شاد ائدیپ مظلومی دلشاد ائيله دی

هر کسه باخسان گوررسن شاد و خرم دیر بوگون

اهل آذربایجانہ عید اعظم دور بوگون

یوردوموز اولماز بیله باغ رضوان هئج زامان

آذرستاندا وجوده کلمه سیدی فرقه میز

مرتجع لر بیزلره وئرمه زدی لر هرگز امان

خلقیمیز آزاد اولوب اولمازدی آباد اولکه میز

«دوزدوزانی» یازدیغیم سوزلر مسلم دور بوگون

اهل آذربایجانہ عید اعظم دور بوگون.

فدائی لر

چکیب آزادلیق اوغروندا بویوک زحمت فدائی لر

قویوب دور بویونا اوز خلقینین منت فدائی لر

سلاح آلمیش اله ائيله ر گئجه - گوندوز بیزه خدمت

چالیشار متصل تا قیددن آزاد اول ملت

اوزون ناراحت ائتمیش تا کی ائتسین خلقینی راحت

روادیر می چیخا یاددان یئنه خدمت ائيله زحمت ؟

گرک اوز شانلی خلقیندن گوره رافت فدائی لر

چکیب آزادلیق اوغروندا بویوک زحمت فدائی لر

فدائی دسته سین گورجک هراسان اولدو خائن لر

قاچیب بو اولکه دن یکسر گریزان اولدو خائنلر

فدائی قورخوسوندان خانه ویران اولدو خائنلر

فدائی قدرتی ایله تیر باران اولدو خائنلر

ازلدن وئرمه یب دشمن لره فرصت فدائیلر

چکیب آزادلیق اوغروندا بویوک زحمت فدائی لر

شرافت له گئچیب باشندان ، قویوبدور اوجونا جانین

سالیب دیر دوشمنی بنده توتوب ناگه گریبانین

همان دم ظلم کارلاردان آلیب مظلوم لارین قانین

اوجالیدیب یئر اوزونده شهرتین بو آذرستانین

قازانمیش دیر بوگون هر اولکه ده شهرت فدائیلر

چکيب آزادليق اوغروندا بويوک زحمت فدائي لر

بوگون بو نقطه يه لازيم دي چوخ دقت وطن داشلار

گرگ بيزده وئرک اونلار اوچون قيمت وطن داش لار

هميشه احترام ايله اتديک حورمت وطن داشلار

وئرک اونلار هديه ، ائيله يک رافت وطن داشلار

اولوب دلشاد اتتسين دائما عشرت فدائي لر

چکيب آزادليق اوغروندا بويوک زحمت فدائي لر

گتندی ذلت دوره سی

گتندی ذلت دوره سی گلدی عجب خوش روزگار

قید غم دن قورتاریب خلقیم اولوب دور بختیار

آذرستان یوردو بیرباغ ارم اولموش بوگون

قیرمیزی گوللر آچیب گولشن لری چوخ لاله زار

ای وطن ایمن یاشا شاد اول سنی حفظ ائتمه یه

شیر تک ملی قوشون لار دوورونه چکمیش حصار

جانیمیزدا وار نه قدری جان سنی حفظ ائيله ریک

دشمنی محو ائتمه یه بیزلرده وار دیر اقتدار

اوزگه نین یوخ اختیاری بیزلره حکم ائيله سین

اولموشوق اوز یوردوموزدا بیزده صاحب اختیار

ملتین قدرت الی ظلمون بناسین محو اتدیب

ائيله میش عدلین اساسین اولکه میزده استوار

صفحه تاريخ ده يارميش قيزيل بير خط ايله

قويدو آذربايجانلى باشه تاج افتخار

بو آييق ملت تانير چوخ ياخشى دوستون - دوشمنين

بللى دير بوندان سونرا اولماز داهى اغياره يار

قهرمان خلقيم دوزوب ايللر بويو زحمت لره

ائييله دى همت ائديب ملي حوكومت بير قرار.

قايناقلار ، ايضاحلار:

- شاعيرلر مجلسي ، نومره 3-4 آبان و آذر - 1324 تبريز
- وطن يولوندا گونده ليبي مختلف سايي لاري – تبريز 1324-1325
- آذربايجان گونده ليبي مختلف سايي لاري – تبريز 1324-1325
- نغمه هاي تبريز - محمد حسين گوهرزاي « گوهر - » آذرماه - 1343 تبريز ، كتابفروشي شهریار

- نامه آذر - دیوان اشعار جواد آذر . به اهتمام : اصغر فردی - تهران نشر ایز ۱۳۹۴
- آذربایجان گونده لیبی ، شوماره ۱۳۶ - تبریز ، ۱۳۲۴
- آذربایجان گونده لیبی ، شوماره ۱۱۴ - تبریز ۱۳۲۴
- بو یازیدا گلن شاعیرین دورد شعرین ادبیات خادمی سایین مهندس امیر حلاجی لطف بویورموشلار کی اونجه دن تشکر ائدیریک .
- ادبیات خادم لریمیزدن اولان سایین اصغر فردی ، اوستاد دوزدوزانی « فتی » نین تورپاغا گئتدی یئری تهران سانیرلار .
 حالبوکی حورمتلی شبگیر جنابلاری دا یزد شهرین بیلیرلر . بو ایکی بویوک اوستادین اوزلرینه گوره ده بیر سیرا استدلال لاری وار . اونا گوره بیز یازیمیزدا شاعیریمیزین تورپاغا اوز قویدوغو یئری دقیق بیله نمه دیک .
- شخصی یادداشت لار

ردیف بالا از چپ بر راست مرحوم حسین مظلوم (گی فر) ، مرحوم
 محمدعلی فتی ، غلامحسین مولوی (تنها) ، عبدالصمد حقیقت ، نیاز
 گرمانی ، دو نفر شناخته نشدند . آخرین نفر حسین منزوی ردیف پائین
 از چپ بر راست بهنیا اصفهانی ، گلشن گردستانی موج ، استادناصح ، عباس
 فرات ، همایون شهیدی ، نفر آخر شناخته نشد ، در انجمن ادبی ایران .

بو یازی تبریزده بوراخیلان آیدین گله جک درگی سینین آلتینجی سایى سیندا باسیلمیشدیر.